

Suomi uudelleen ajateltuna

Käsitteet muuttuvat ajassa, samoin niiden kuvaamat ilmiöt. Kaikesta kansallisen historiankirjoutuksen kriitikkistä huolimatta tämä nykytutkimuksen tunnustama ja tunnustama tosiasia unohtuu helposti, kun ajatellaan ”oman maan” historiaa: tutkija näkee helposti jatkuvuutta ja yhdenmukaisuutta siellä, missä sitä ei kenties ole ollutkaan. Esimerkiksi Suomi-käsitteen käyttö on sitä ongelmallisempaa, mitä varhaisemmista ajoista puhutaan – ei ole lainkaan varmaa, että esimerkiksi 1500-luvun metsäpirttien asukkaat mielsivät itsensä suomalaisiksi, vaikka sana olikin heille tuttu. Suomeksi kutsumamme kokonaisuus on muuttunut paljon moninaisemmin kuin vain rajojensa osalta – merkittävimmät muutokset ovat itse asiassa tapahtuneet rajojen sisällä, kun paikallisyhteisöjen ja yhteiskuntaryhmien väliset eroavaisuudet ovat vähitellen lieventyneet. Suomi ei silti vielääkään ole niin yhtenäinen kuin kansallinen nimilappu antaa ymmärtää. Tätäkin kriittisempi kysymys meillä ja muualla on: tulisiko historiaa edes kirjoittaa lähtemällä oletuksesta, että kansakunnalla on historia, vaan eikö tämä oletus itsessään ole eriskummallisen historian tulos.

Suomen Akatemian vuosille 2012–2017 nimittämässä huippuyksikössä *Yhteiskunnan historia: kontekstuaalinen analyysi suomalaisen yhteiskunnan rakenteista ja identiteeteistä 1400–2000* pureudutaan suomalaisen yhteiskunnan syntyhistoriaan myöhäiskeskiajalta aivan nykyhetken kynnykselle. Ajallisesti hanke siis kattaa suurin piirtein sen ajan, jolta on käytettävissä kirjallisia lähteitä. Hankkeen keskiössä on todellakin yhteiskunta, ei niinkään ”kansaa” eikä ”maa”. Yksi hankkeen tavoite on tuottaa laaja – ja erilainen – kokonaisesitys ja jäsenitys Suomen historiasta.

Tutkimushanke toteutetaan Tampereen yliopiston, Jyväskylän yliopiston ja Åbo Akademin yhteistyönä, ja siihen osallistuu myös ulkomaisia tutkijoita. Koska tutkimuskysymys – yhden kokonaisen yhteiskunnan historia – on kovin laaja, käytännön tutkimustyö tapahtuu neljässä keskenään yhteistyötä tekevässä tutkimusryhmässä, joissa keskitytään neljään peruselementtiin eli yhteiskunnan rakenteisiin, instituutioihin, yhteisöihin ja maailmankuviin. Näiden kokonaisuutta ja vuorovaikutusta analysoidaan yhteiskunnan historian käsitteen avulla, joka on hankkeen metodinen avainkäsite.

Lisätietoja saa hankkeen johtajalta professori Pertti Haapalalta tai huippuyksikön kotisivulta osoitteessa <http://www.uta.fi/yky/coehistory/>. Huippuyksikön ensimmäinen konferenssi *Finland in Comparison I* on lokakuun lopussa Tampereella.

– PERTTI HAAPALA